

Yazılı Basının Kalkınma Üzerindeki Etkileri: Türkiye'ye İlişkin Dönemsel Bir Analiz^{*1}

Semih Serkant AKTUĞ^{**}
Fatih KEKEÇ^{***}
Mehmet DAĞ^{****}

Özet

Kalkınma odaklı olarak hazırlanan planlar makro ekonomik hedeflere dayanmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kalkınma planları ve bu planların uygulamasına büyük önem verildiği görülmektedir. Kalkınma planlarında yer verilen hedefler, bu planları somut birer politika çerçevesi haline getirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de Kalkınma Planları kapsamında makro ekonomik hedeflerin ulusal yazılı basın sunumunu araştırmaktır. Ulusal yazılı basın bünyesinde yer alan üç adet ulusal gazetemiz 1990-2015 yılları aralık alınmıştır. Araştırma sonucunda ekonomik göstergeler konusunda kalkınma planları ile yazılı basın da yer alan göstergelerin haber kaynakları ve makro ekonomik değerlerinin tutarlılık göstermediği tespit edilmiştir. Enflasyon, büyüme ve işsizlik rakamlarına bakıldığında yazılı basın unsuru gazetelerin haber kaynakları olan ulusal ve uluslararası haber ajans ve derecelendirme kuruluşlarınca farklı değerlerin ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Kalkınma, Kalkınma Planları, Yazılı Basın

Effects of Written Press on Development: A Periodic Analysis on Turkey

Abstract

Development-oriented plans are based on macroeconomic objectives. It is seen that development plans and implementation of these plans are given great importance especially in developing countries. The objectives included in the development plans make these plans a concrete policy framework. The purpose of this study, macro economic targets in Turkey within the scope of the Plan of Development is to investigate the report written in the national press. The three national newspapers in the national print media were published in the 1990-2015 period. As a result of the research, it was found that the news sources and macroeconomic values of the economic development indicators and the indicators in the press were not consistent. When the inflation, growth and unemployment figures are analyzed, it has been found that different values emerge by the national and international news agencies and rating agencies, which are the news sources of print press.

Keywords

Development, Development Plans, Print Press

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

¹ Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Semih Serkant AKTUĞ danışmanlığında hazırlanan "Türkiye'de Yazılı Basının Kalkınma Üzerindeki Etkileri: 1990-2015 Dönemi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, İktisat Bölümü, semih.aktug@gmail.com ORCID: 0000-0002-9745-0010

*** Bilim Uzmanı, Şırnak Üniversitesi, fatihkecec@sirnak.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1882-8554

**** Doç. Dr. Siirt Üniversitesi, Maliye Bölümü, mehmetdag323@gmail.com ORCID: 0000-0003-2206-2184.

Atıf yapmak için / To cite this article: Dağ, M., Kekeç, F. & Aktuğ, S.S. (2020). Yazılı Basının Kalkınma Üzerindeki Etkileri: Türkiye'ye İlişkin Dönemsel Bir Analiz. Akademik İzdüşüm Dergisi, 5(2): 149-171.

GİRİŞ

Günlük hayata dair yönelimlerimiz konusunda bizlere “Günlük hayatta yaşanan olaylar herkes için aynı derecede önemli değildir. Sizin için bir tanıdığınızı trafik kazasında kaybetmiş olmak en önemli olay iken, başkaları için başka olaylar, daha önemli olabilir. Kimisi işsizliği, kimisi hayat pahalılığını ve kimisi de sağlık sistemini en önemli sorun olarak görebilir. Bunlar, insanların öncelikle çözülmesi gerektiğini düşündükleri, onları yakından etkileyen ya da meşgul eden sorunlardır. Aynen bireyler gibi bütün sosyal ve ekonomik sistemlerinde karşı karşıya buldukları sorunlar önünde çalışmaya nereden başlanabileceğine karar vermeye yarayan öncelik sıralamaları mevcuttur.” (Dearing & Rogers, 2015) Okunulan gazete, dinlenen radyo ve izlenen televizyonun da bir gündemi vardır. “Gündemin en önemli konusu gazetede manşet (anasayfa), radyo ve televizyonda ise ana haberdır.” (Yüksel, 2011)

Ulusal yazılı basının gerek habere ayırdığı yer, aktör, ekonomik veri ve ekonomiye ilişkin tutumlara ait sınıflandırma sonrası haber sayısının çok olması, ulusal yazılı basın ekonomi göstergelerinin araştırılması noktasında beklenilenden daha fazla veri elde edilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu verilerin çokluğundan kaynaklı olarak araştırmamıza ait hipotez ve alt hipotezler geliştirilmiştir. Kalkınma bünyesinde yer alan haberlere ve aktörlere ait birçok veri analiz sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde; Kalkınma İktisadı Teori, Politika ve Uygulama. Bu bölümde Kalkınma iktisadının hangi teori, kapsam ve öneme sahip olduğu; hangi yaklaşımlara sahip olduğu hakkında teorik bilgiler sunulacaktır. Diğer bir husus, 1990 sonrası Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 6, 7, 8, 9 ve 10. Kalkınma Planlarının incelemesi, Uluslararası ve Ulusal Kalkınma Proje ve Bölgeleri hakkında bilgiler sunulurken genel kapsamda bölgesel kalkınmanın kavram ve teori ile politikaları hakkında hangi değişkenlere imkân verdiği karşılaştırılmalı olarak sunulacaktır. İkinci Bölümde; Yazılı Basın, Analitik Yaklaşım ve Metodoloji bölümünde örneklem dahilinde incelenen üç gazetenin kısa tarihçeleri, medya etkileşim araçları, kitle iletişim araçları, yazılı basının önemi, kamusal alan, medyanın gücü, gündem belirlemelerine değinilecektir. Alt bölümlerde ise analitik yaklaşım ve inceleme metodolojisinin yanı sıra, araştırma yöntem ve soruları cevaplanacaktır. Sonrasında ise hipotez ve alt hipotezler sunulacaktır. Üçüncü Bölümde; 1990-2015 yılları arası (Cumhuriyet, Hürriyet, Türkiye) gazetelerinin ana sayfalarında yer alan kalkınma planlarının makro ekonomik göstergelerinin sunumu ile bu göstergelerin nicel ve içerik analizlerine yer verilecektir. Gösterge analizlerinde elde edilen bulgulara ait değerlendirmeler sunulacaktır. Tutarlılık testleri uygulaması ile kalkınma plan hedeflerinin ve ulusal yazılı basın unsuru gazete haberlerinin tutarlılık sonuçlarının analizleri ortaya konulacaktır. Ana hipotez ve alt hipotezlerimizin doğrulanma durumları değerlendirilecektir. Bu çalışmamızda elde edilen veriler üzerine (SPSS) istatistik hesaplama programı yardımıyla ki-kare uyum testleri uygulanacaktır. Veri analizi yöntemiyle elde edilen analiz sonuçlarına göre karşılaştırmaları yapılacak olup, verilerin uyum testi sonuçlarına göre tutarlılıkları ispatlanacaktır. Kalkınma planlarının hedeflerinin analizleri ile yazılı basın kısmında yer alan ekonomi haberlerinde yer alan makro ekonomik göstergelerin ne sıklıkla ele alındığı ispatlanmaya çalışılacaktır. Kalkınma raporlarının hedeflerinde yer alan ekonomi hedeflerine ait nicel değerlerin ne derecede gerçekleştiği ispatlanacaktır.

KALKINMA TEORİ, POLİTİKA ve UYGULAMA

Büyüme ve Kalkınmanın Tanımı, Önemi ve Kapsamı

Büyüme kavramsal olarak, ekonomi kavramı olarak düşüldüğünde üretime yönelik değerlerin kişi başına düşen gelir olarak değerlendirildiği, nitelik bakımından değil de nicelik bakımından sonuçlara yansıyan bir değerdir. (Han & Kaya, 2015). Büyümeyi etkileyen faktörler arasında

devletin ekonomik faaliyetleri de önemli bir yer tutmaktadır. Devletlerin büyümeyi desteklemek amacıyla kamu harcamalarını artırması dışlama etkisi ve vergi oranlarındaki artıştan dolayı istenen etkiden farklı olarak ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olabilmektedir (Keyifli ve Akdede,2020:331). Bu nedenle büyümeye yönelik devlet müdahalesinin planlı ve kalkınma odaklı gerçekleştirilmesi gerekmektedir

Kalkınma kavramı, gelişme olarak geri kalan bir toplumda ekonomik ve sosyo-kültürel değerlerin değişime uğraması ve yenilenmesidir. İnsanlık açısından toplumun yüksek kültürel değer argümanlarını üretebilmesi için yerine getirmesi gereken bir süre gelen değişimi ve sürekli olarak güncellenmesini ifade eder. (Han & Kaya, 2015)

Kara'ya göre tüm bu ekonomik faaliyetler bir mekânda gerçekleşirken, iş dünyası ve iktisadi sektörler, üretim alanları ve teknolojilerinin kullanılması gibi, yer ve mekân olgusu ile ilgili olarak da bir seçim yapmaktadırlar. Diğer yandan üretim için gerekli olan kaynaklarda mekânlara göre farklı bir biçimde dağılmışlardır. Bu kaynak değerlerinin belli başlı bölgelerde yaygınlaştığı, diğer kalkınma bölgelerinde ise hepsinin veya bir kısmının beklenenin altında gelişim sağladıkları gözlenmektedir. İktisadi işlevlerin ve değerlerin bölgesel dağılımdaki, sayısal ve özellik açısından farklılıkları, fabrika ve destekleyicilerin mekân yeri belirlemede, bölge ve şehirlerin gelişim değerlerinde, toplumsal refah ve kültürel zenginlikte, faktör gelirlerinde farklılıklar yaratabilmektedir. İşsizlik gösterge oranları ve GSYH'nin değerinin ortaya çıkabilecek bu farklılıkların, bir ülkede yıllardır devam eden ve kalıcı hale gelmesinin tetikleyeceği sosyal sancılar ve siyasi sancılar, bir takım bölgesel iktisat politikaların uygulanması konusunu zorunlu hale getirmektedir (Kara, 2013).

Türkiye'de Kalkınma İktisadının Gelişimi

Kalkınma iktisadının doğuşuna baktığımızda; sürdürülebilir bir ekonomik dengeye sahip olmak için devlet politikaları gereği Devlet Planlama Teşkilatı'nın kurulması ve iktisadi kalkınma programların hazırlanması sağlanmıştır.

Şenses'e göre kalkınma iktisadının tarihçesi; ilk olarak 1960 yılında DPT kuruluşunu takip eden ve beşer yıllık periyotlar şeklinde devam eden kalkınma planları şeklinde hazırlanmıştır. İlk plan olan ve 1963-1967 arasındaki yılları kapsayan I. Kalkınma Planında; bölgesel planlama ön plana çıkmıştır. Bu planda finans temelli teşvikler sunulmuştur. II. Kalkınma Planında 1968 yılından sonrası için büyük çoğunluğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini kapsayan 22 il dahilinde Kalkınma Öncelikli Yörelere (KÖY) belirlenmiştir. III. Kalkınma Planında, (KÖY) desteklenmesini kapsayan illere ve yörelere yönelik bölgesel kalkınma politikaları gündeme gelmiştir. 1968-1972 yılları arasında II. Kalkınma Planında hızlı sanayileşme ve kentleşmeden kaynaklanan göçlerin neden olduğu nüfus sorunlarına ve çarpık kentleşmelere odaklanılmıştır. 1972 yılından sonra Kalkınmada Öncelikli Yörelere Dairesi kurulmuş ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin az gelişmiş ekonomik koşulları nedeniyle bu bölgelerdeki bütün iller kalkınmada öncelikli yörelere kapsamına alınmıştır. III. Kalkınma Planında 1973-1977 yılları arasında bölgesel dengesizliklerden meydana gelen farkların giderilmesi, araştırmalar sonucu belirlenen az gelişmiş bölgelerin kalkınması ilkesi öne çıkmıştır. Finansal ve ekonomik teşvikler, kalkınma açısından az gelişmiş bölgeler için sanayileşme ve kültürleşme programları, istatistiki ve envanter dahilinde yapılan çalışmalar izlemiştir. İlk kez KÖY kavramı kalkınma planında kullanılmıştır. 1979 KÖY kapsamındaki il sayısı 41 olmuştur. KÖY'ler dışında kalan bölgeler, teşvik unsurlarının uygulanması açısından gelişmiş yörelere ve normal yörelere şeklinde sınıflandırılmış, her bir yöre teşvik araçlarından farklı oranlarda yararlanması sağlanmıştır. 1980 yılından itibaren gündeme gelen

ulusallaşmanın yerin bıraktığı küreselleşme ve dışa açık kalkınma modeli Türkiye'nin mikro ve makroekonomi politikalarında büyük değişikliklere yol açarken, uygulanan bölgesel politikalar ulusal karakterini büyük ölçüde korumuştur. İhracatı artırmaya yönelik politikaların yanı sıra, az gelişmiş bölgeler için bölge planları üretilmeye başlanmıştır. (Şenses, 2007)

1979-1983 tarihleri arasında uygulanan IV. Kalkınma Planında bölgesel sorunlara yönelik kaynakların işlenebilmesi öne çıkmıştır. Yatırımlar için faiz indirimleri, finansal yardımlar, il bölge düzeyinde yatırımlar yapılmıştır. Çukurova Kentsel Kalkınma Projesi ve GAP Projesi uygulanmıştır. Özellikle 1981 yılında KÖY sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. İlk olarak KÖY kapsamının il sayısı daraltılarak, il sayısı 25'e indirilmiştir. İkinci olarak da KÖY kapsamındaki illerin aynı kalkınma seviyesi göstermediği dikkate alınarak, göreceli olarak daha az gelişmiş olan bazı illere teşvik tedbirleri açısından daha fazla önem verilmesi hükümet programı kapsamında Bakanlar Kurulu tarafından uygun görülmüştür. Daha sonra bu görüşe bağlı kalınarak KÖY'ler, "I. Derecede KÖY ve II. Derecede KÖY" olmak üzere iki ayrı grup olarak ele alınmıştır. Beşincisi düzenlenen ve 1985-1989 yılları arasında kapsayan V. Kalkınma Planında az gelişmiş ve ekonomik kaynak çeşitliliği olarak potansiyele sahip bölgelerde kaynak ve sermaye ile teşviklerin kullanımını rasyonelleştirerek kalkınmanın hızlandırılması ilkesi benimsenmiştir. Ekonomik değere sahip sermaye ve potansiyeli olan kaynakların belirlenmesi için bölgesel kalkınma programları hazırlanmıştır. Bu programlar doğrultusunda ilgili ekonomik yatırımlar seçilmiş, öncelikli bölge ve sektörlerdeki finansman, altyapı ve sanayileşme projeleri geliştirilmiştir. (Şenses, 2007)

1990-1994 yılları arasında uygulanan VI. Kalkınma Planında sosyal, idari ve finansal boyutlar ele alınmıştır. Bu planda KÖY'lere yönelik finansal kaynaklar artırılmıştır. KÖY'lere yönelik teşvikler ve bu amaca yönelik özel bir fon oluşturulmuştur. 1996 yılında alınan bir karar ile ikinci derecede KÖY'ler kaldırılarak KÖY kapsamındaki illerin tamamı birinci derecede KÖY olarak ilan edilmiştir. 1998 yılında KÖY kapsamındaki il sayısı 50 ile çıkmıştır. 1999 Helsinki Zirvesi ile Türkiye'ye AB'ye adaylık statüsü verildikten sonra AB bölgesel politikası kabul görmeye başlanmıştır. Bölgelerarası dengesizliğin giderilmesi için yerel uzmanlaşma sürecinin hızlandırılması, yerel girişimcilğe canlılık kazandırılması ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi yoluyla bölge ekonomisine dinamizm katılarak rekabet gücünün artırılması yönünde çalışmalar yapılmıştır.

1996-2000 VII. Kalkınma Planı sektörler bazlı ve mekânsal (konum ve bölge kapsamında) çalışmalar ile bütünleştirilmiştir. Ekonomik ve kalkınma odaklı kodlamalar ile sınıflandırılan bölgesel farklılıkların giderilmesi ve bölgesel rekabet gücünün artırılması hedeflenmiştir. KÖY bölgeleri ve iller politikası devam ettirilmiştir. Bir sonraki plan olan özellikle 1999 krizinden sonraki döneme denk gelen 2001-2005 yılları arasındaki VIII. Kalkınma Planında Avrupa Birliği bölgesel politikalarına uyum ve üyelik süreci ile sermaye ve yatırım kaynaklarının kullanımının etkinleştirilmesi benimsenmiştir. Ulusal ve bölgesel bazlı ilk kapsamlı bölgesel planlar yapılmıştır. Özellikle takibi, kanunlaştırılması ve sosyalleştirilmesi açısından 2006 yılında "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun" yayınlanmıştır. Bir sonraki plan olan 2007-2013 yılları arasında kapsayan IX. Kalkınma Planında, AB bölgesel politikalarına uyum çalışmaları kapsamında tam üyelik müktesebatının şartlarını yerine getirilmesini kapsayan planlı ve programlı kalkınma ile istikrarın sağlanması öne çıkmıştır. (Şenses, 2007)

İktisadi kalkınmanın doğuşu olarak İkinci Dünya Savaşı sonrası bölgesel ve ekonomik güç dengeleri ile büyük nüfus değişimleri nedeniyle devletler bazında önemli sınır değişiklikleri ve bu bağlamda yönetsel ve idari değişikliklerden kaynaklı bir değişimin ortaya çıktığı görülmektedir.

Türkiye’de Kalkınmanın Seyri ve İzlenen Politikalar

Kalkınma politikaları Türkiye’de 1930’ların başından 1958 yılı İmar ve İskân Bakanlığının kuruluşuna kadar olan seyrinde tam anlamıyla ulusal ve bölgesel kalkınma planları hazırlanmamış olup, 1963 yılı 1. Bölgesel Kalkınma Planına kadar planlı bir seyir gözükmemektedir.

Akpınar ve Taşçı’ya göre Türkiye’de, 1930’ların sanayi planları içinde bir bölgesel politika izlendiği, Cumhuriyet yönetiminin Umumi Müfettişlikler kurmasında bölgesel kaygıların rol oynadığı bilinmektedir. Hatta 1935-1936 yılları arasında iktisat vekili olan Celal Bayar, DAP için bölgesel kalkınma planı düzenlettirmiştir. Bunlara ek olarak 1940 yılında Eti Bankası, Zonguldak ili kapsamında bölge planı tasarlatmıştır. Tüm bu öncü girişimlere karşın Türkiye’de bölge planlama çalışmalarının 1958 yılında İmar ve İskân Bakanlığının (İ.İ.B.) kuruluşuyla başladığını söylemek yerinde olur. (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011)

Bu kapsamda daha sonraki yıllar, Cumhuriyet Dönemi ve Liberal Dönem olarak devam etmiştir. 1963 yılı 1. Bölgesel Kalkınma Planına kadar ki süreçte net bir seyir ortaya koyulmamış olup, daha çok bölgesel ihtiyaç ve tarihsel zaman olgusu dahilinde tam bir politik duruş sergilenmemiştir.

I. Kalkınma Dönemi (1923-1950)

I. Kalkınma Dönemi yeni kurulmakta olan bir ülkenin kalkınma programı olduğundan politika, zaman ve mekân olarak diğer kalkınma dönemleri ile karşılaştırması zordur. İkinci bir husus da uluslararası gelişmelere bakıldığında bu dönem II. Dünya savaşı öncesine ve sonrasına denk geldiğinden planların tam olarak sürdürülebilirliğinin sağlanamaması ve uygulanabilirliği düşük seviyelerde olmuştur.

II. Kalkınma Dönemi (1950-1960)

Demokrat Parti’nin iktidar olduğu 1950 ile 1960’lı yıllar arasındaki on yıllık periyotta, gelişimsel olarak ilerleyememiş bölgelerin kalkındırılması için farklı ve fazla daha yoğun çalışmaların uygulanması gerekirken bunun yapılamadığı görülmektedir. Sadece Adnan Menderes’in başkanlığında 1951 yılında oluşturulan hükümetin resmi programı, DAP bölgesi kapsamında, köy okulların inşaatında DAP bölgesinde yer alan illere ve diğer illerin gereksinimlerinin ön planda tutulacağına ve DAP Bölgesinde yeni bir üniversitenin kurulacağına yer verilmiştir. (Dinler, 2014)

Bu dönemdeki politikalara bakacak olursak demokratikleşme hareketleri kapsamında liberal politikaların etkisiyle iller bazında kalkınma planları düşünüldüğü gözlemlenmiştir.

III. Kalkınma Dönemi: 1990’dan 2015’e Kalkınma Planları

1960 yılı sonrasında özellikle 1950 ile 1960 yılları arasındaki döneme çare olarak gelen siyasi iradeler, iktisadi kalkınmayı BYKP ile şekillendirmeyi amaçladılar. Bu çerçevede 30.09.1960 yılında DPT kuruldu. 1963 yılından sonra her beş yılda bir periyotlarda kalkınma planları yayınlanmaya başlandı. (Dinler, 2014)

1960-2015 tarihleri aralığında Devlet Planlama Teşkilatı ve Kalkınma Bakanlığı tarafından planlanacak olan 10 (on) adet kalkınma planından; 1990-2015 yılları arası araştırma

zaman aralığını oluşturan dönemsel kalkınma planları çerçevesinde 5 (beş) adet olan 6, 7, 8, 9, 10. Kalkınma Planları alt başlıklar halinde incelenecektir.

VI. Kalkınma Planı ve Makro Ekonomik Hedefleri (90-94)

Dinler'e göre V. ve VI. Kalkınma Planı'nda uygulanan bölgesel ayrıma dayalı bölgesel kalkınma planlama düşüncesi terk edilmiştir, ancak Kalkınma ve Gelişme Öncelikli Yörelere (KÖY)'de, daha kapsamlı çalışmalar yapılabilmesi için bölgeler ve alt-bölgeler ayrımına gidilen kalkınma ilkesi benimsenmiştir. (Dinler, 2014)

Bu planda, diğer planlardan düşünce olarak, I. ve V. Kalkınma Planında da düşünülen ve uygulanan, büyük kent (metropolitan bölge) problemlerine daha kapsamlı ve geniş yer verilmiştir. Geri kalmış bölgelerin sorunları kadar, aşırı nüfusa sahip yörelerin problemlerinin de ön plana çıktığı, problemlerin çözüm beklediği görüşünün ağırlık kazandığı anlaşılmaktadır. Kalkınma planlarından önceki planlarda tanımlanan "16 bölge" uygulaması bırakılarak bölge planlamasının KÖY'lere ağırlık verilmesi ilke olarak benimsenmiştir. Yine bu planda, ilk defa uygulanması düşünülen, bölgesel politikaların belirlenmesinde, Avrupa Birliği'nin bölgesel politikalarının dikkate alınması ile ekonomik ve kalkınma konularındaki başlıkların altında üyelik müteabı ve kapsamında uyumluluk ilkesi benimsenmiştir. (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011)

VII. Kalkınma Planı ve Makro Ekonomik Hedefleri (96-00)

VII. Kalkınma Planında ulusal kaynakların, en yüksek ekonomik ve toplumsal yararı sağlayacak biçimde geliştirilmesine ve bölgelerarası dengesizliklerin en aza indirilmesine çalışılacağı belirtilmektedir. (Keleş & Mengi, 2017)

VII. Kalkınma Planında ve bu plan öncesi dönemde kalkınma planları ile getirilen Kalkınmada Öncelikli Yöre uygulama ve politikalarının, geri kalmış bölgelerin kalkınması ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasında katkıları olmakla birlikte bu dengesizliklerin sorun olmaya devam ettiği ifade edilmiştir. Ülke genelinde yer alan bölgelerin değişik imkânlarla, niteliklere ve problemlere sahip olması nedeniyle sektör bazlı tercihlerde mekân alanları değerlendirilmesi ile birlikte değerlendirilmesi ve yeni bir planla ele alınması gerekmektedir. Bu yaklaşımla da yeni bazı bölgesel planlama temellerinin atıldığı görülmektedir. (Kara, 2013)

VIII. Kalkınma Planı ve Makro Ekonomik Hedefleri (01-05)

VIII. Kalkınma Planında "Kalkınma ve Bölgesel Gelişme Hedef ve Politikaları" başlığı altında, ulusal bazlı bölgesel sorunlar "Dünyada Yer Alan Uluslararası Bölgesel Gelişme Eğilimleri ve Politikaları", "Ulusal Düzey Olarak Türkiye'de Bölgesel Gelişme", "Ulusal Denge Kapsamında; Bölge Planlaması", "Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) Geliştirilmesi" ve "Bölgesel, Kırsal Kalkınma" başlıkları altında beş bölümde incelenmiştir. (Dinler, 2014)

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında daha önceki planlardan farklı olarak, özel problemleri olan ve hassas bölgelerin gelişmesini sağlamak için, bölgesel gelişme projesi ve planı yapma fikri açık olarak ortaya konulması, yapılan ve yapılacak olan bölge planları ile ilgili temel, açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Hatta saptanan dört (4) plan bölgesi (GAP, ZBK, DAP ve DOKAP) karşılaştırılarak, bu bölgelerin Türkiye içindeki yeri vurgulanmaya çalışılmıştır. (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011)

Bu kapsamda; bölgesel çalışmalar, Güneydoğu ve Doğu Anadolu, Doğu Karadeniz, Marmara ve Doğu Akdeniz bölgesel gelişme planları başta olmak üzere, komşu ülke ile olan

ekonomik işlevsellik potansiyellerini de dikkate alacak ve organize edecek şekilde hızlandırılarak sürdürülecektir.

IX. Kalkınma Planı ve Makro Ekonomik Hedefleri (07-13)

IX. Kalkınma Planında bölgesel ve yerel gelişme devlet politikalarının, bir yandan bölgelerin kalkınmasını yükseltmek amacıyla ulusal kalkınmaya, rekabet gücüne ve iş gücüne katkıyı artırırken, diğer taraftan da bölgelerin altında metropol ve kır-kent arası gelişmişlik farklarını azaltma temel amacına hizmet edeceği belirtilmektedir. Diğer yandan, bu kapsamda gerçekleştirilecek politikaların daha uyumlu ve etkin hale getirilmesine, bölge bazlı yerel dinamiklere ve içsel gelişim potansiyeline dayalı gelişme ortamının oluşturulmasına, yerel düzeyde kurumsal yatırım kapasitenin artırılmasına ve kırsal kalkınmanın hızlandırılmasına yönelik çalışmalara önem verileceği ifade edilmektedir. (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011)

Keleş & Mengi'ye göre Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde hazırlanan, 2004-2006 yılları arasında kapsayan ekonomik ve toplumsal uyum alanında izlenecek nasıl bir yardımla desteklenecek orta erimli temel öncelik ihtiyaç alanlarını belirleyen Ön Ulusal Kalkınma Planı'nda (ÖÜKP) da söz edilmektedir. Kamu yönetim sisteminin "iyi yönetim" (Good Governance) yaklaşımı çerçevesinde yeniden ele alınacağı belirtilmekte, merkezi yönetim kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluş kanun, yönetmelik ve yasalarının görev ve yetki çatışmalarını önleyecek biçimde yeniden düzenlenmesi önemle vurgulanmaktadır. (Keleş & Mengi, 2017)

X. Kalkınma Planı ve Makro Ekonomik Hedefleri (14-18)

X. Kalkınma Planında bölgesel gelişme ve bölgesel rekabet edebilirlik açısından ulusal ve bölgesel düzeyde planlama yapılmıştır. Kapsam olarak alt ve üst ölçekli planlarda ve stratejilerde genel çerçeve oluşturmak üzere, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) yürürlüğe konulacağından söz edilmiştir. Bölge düzeyinde katılımcı süreçlerle üretilen bölgesel gelişme planı ve stratejileri, bölgesel programlar ve eylem planları aracılığıyla uygulamaya geçileceği belirtilmektedir. Ancak izlenmesi ve takibi öngörülen bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltmaya yönelik politikalar arasında somut bir araç ve gösterge yer almamaktadır. (Dinler, 2014)

X. Kalkınma Planı üzerinde durulan ve bölgesel gelişme açısından da önem taşıyan bir başka konu, kırsal kalkınmadır. Kırsal yoksulluğun hâlâ sürdüğü; ancak, kırsal alanlarda fiziksel ve toplumsal olanakların geliştirilmesi, eğitim düzeyinin yükseltilmesi, çevrenin ve doğal kaynakların korunması, turizm ve ticaret gibi tarım dışı ekonomik etkinliklerin artırılması, tarımda rekabetin artırılması gibi politikalarla bu yoksulluğun azaltılması ya da ortadan kaldırılması önerilmektedir. (Keleş & Mengi, 2017)

Türkiye'de bölgesel gelişme politikası; 2000'li yıllardan itibaren bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması hedefiyle birlikte, bölgelerin rekabet gücünün artırılması ve ekonomik ve sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi hedeflerini ve kapsamını da içerecek şekilde dönüşmüştür. IX. Kalkınma Planı döneminde, bir taraftan merkezi düzeyde bölgesel gelişme politikasının etkinleştirilmesine çalışılırken diğer taraftan bölgelerin gelişim potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik strateji ve programlar ile politikalar uygulamaya konulmuş, yerel düzeyde kurumsal kapasitenin geliştirilmesine ve kırsal kalkınmanın suratl bir şekilde gerçekleştirilmesine ağırlık verilmiştir. (Kalkınma Bakanlığı, 2013)

MEDYA (YAZILI BASIN), ANALİTİK YAKLAŞIM VE METODOLOJİ

Yazılı Basın, Analitik Yaklaşım ve Metodoloji Analizi

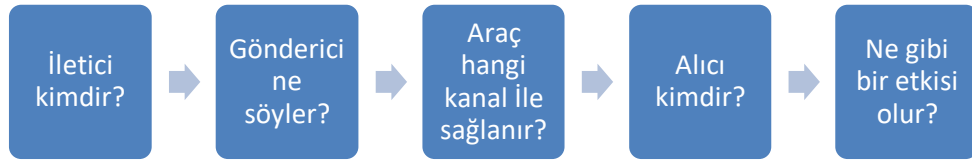
Bu bölümde ulusal yazılı basın unsuru gazetelerin ve kalkınma planlarının analitik yaklaşımı ve metodolojisi incelenecektir. Gazeteler, medya ve kitle iletişim araçları ve metodoloji unsurların kavramsal ve analitik incelemesi irdelenecektir.

Medya Kavramı

Medya (media) kelimesi Latin kökenlidir. Bir başka dilde Fransızca'da çoğul olarak medias olarak yazılır, İngilizce'de ise tekil medium ve çoğul media'yı korur. Bununla birlikte medium Fransızca'dan alınmıştır, medya anlamında da bütünüyle teknolojik ve kavramsal boyutunu düşündürmek için kullanılabilir (televizyon medyumunu elektronik, görsel ve sözel yöntemlere dayanır, kitapsa yazılı dili ve kâğıdı kullanır). İngilizce mass media (değişmez) deyimini Fransızca'dan alınmıştır, media kelimesi büyük ölçekte, kitle iletişim araçları, kitle medyası ya da yalnızca medya olarak adlandırılır. (Maigret, 2011)

Kitle İletişim Araçları ve Kuramları

McQuail ve Windahl'a göre haberler olaylarla daha önceden belirlenmiş noktaların birleşimi olduğu ve hatta haber olaylarının kitle iletişim araçları ile birlikte sunulduğundan bahsedilir. Buna göre ekonomi haberlerinin ve ekonomik hedeflerin özellikle rapor halinde kamusal alana duyurulmasından sonra bunun kitle iletişim aracı olarak kabul edebileceğimiz gazetelerin bu hedef ve raporları nasıl haberleştirdiğinin model olarak kaynak kurum ve haber kurumu arasında bir iletişim sonucu ortaya çıktığı ve bir çeşit dönüt olduğu konusunda kaynak oluştururlar.

Şekil 3.1: Laswell'in iletişim süreci öğeleri

Kaynak: (Mcquail & Windahl, 2010)

Şekil 2.1'de gösterilen haber incelemelerinde iletişim süreci olarak aslında habere konu olan bilginin nasıl, hangi aracı ile hangi kanallardan ulaştığı ve aslında kamusal alanda ve toplumda nasıl bir etki yaptığının şematik olarak ortaya konulması bakımından bize yol göstermektedir. Beş Yıllık Kalkınma Planlarından aldığımız verilerin haber olayı olarak hangi hedefleri seçtiği bu hedeflerin etkilenmesi ve geri dönütleri ile tutarlığının ortaya konulması bakımından sürecin ve sonuçların irdelenmesi ve değerli olması için bize somut bir veri olarak karşımıza çıkması ve karşılaştırılmasının gerçekleştirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Medyada Gazetelerin Yeri

Medya unsuru olan gazetelerce sunulan haber içeriklerinin kaynağı olan sosyal, ekonomik ve siyasi olayların gerçekleştiği zamanın en büyük tanıkları olmaları, gazetelerin ekonomiye ve kalkınmaya yönelik yaşanan sorunları çözmeye toplumsal bir görüş oluşturmaktadır.

“Ampirik araştırmalar tüm kitle iletişiminin, olayların seçiliş biçimi ve belli yanlarının vurgulanması bakımından aynı süzgeç sistemlerinden geçtiğini göstermektedir. Bu hem yazılı basın hem görsel ve işitsel medya için ve haber ajanslarından editörün masasına kadar haberin her aşamasında geçerlidir. Bu seçme mekanizması, bilinçli olarak formüle edilmiş, dikkatle uygulanan bir norm olarak değil, daha çok, bilinçli ve açık bir şekilde varlığının farkında olmadığına bile gazetecinin yargılarını etkileyen örtülü bir mesleki konsensüs biçiminde etkili olur. Halkın dikkatini çekmesi en fazla olası malzemeyi seçip almak için, geniş bir olası tercihler eleğinden geçen habere atfedilen değer, bu mekanizmaya yol gösterir.” (Meyer & Hincman, 2014)

Yazılı basın unsuru gazetelerin haber seçiminde etkili olan bir mekanizmanın halkın tercihlerince kendi içerisinde oluşmuş olan etki mekanizması yardımıyla haberleri değerlendirmesi söz konusudur. Bu mekanizmanın ekonomi haberleri açısından bakacak olursak, ekonomiye ait olan göstergelerin gazete haberlerinde yer alma biçimi ve sıklığı ile değer karşılaştırması yapıldığında etkili olan mekanizmanın ekonomiye ait bulguların gerçekliği ve ulaşılabilirliği açısından kalkınma iktisadına etkisinden söz etmek mümkün olur.

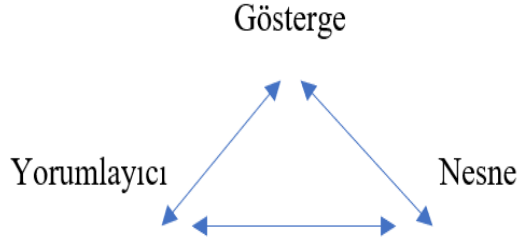
Medyanın Gündem Belirleme Gücü, Yaklaşımları ve Çalışmaları

Hükümetler sadece teknolojiye benzer bir sistemi değil, aynı zamanda sosyo- toplumsal ve teknik sistematiği olan kuramsal ve ekonomik denetim araçları ile yönetilir. (Fiske, 2011). Kuramsal çerçevede ele aldığımızda aslında medyanın gündem belirleme gücü kapsamında iktidar ve ekonomi toplumsal ve teknolojik (iletişim araçlarından olan gazete) olarak bir gündem oluşturma ve bu gündemi takip etme açısından gazete haberleri incelenmesi ve bu inceleme sonucu oluşan verilerin kuramsal olarak ortaya çıkardığı sonuçların iktidarın, kamusal alanın ve toplumun karar verme ve plan yapma açısından gizil bir yönelim ile yönetim aracı olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Maigret'e göre gündem belirleme süreci, topluma ait önceliklerin yer aldığı ve sıralandığı bir hiyerarşidir. Bu sürece ait bir öneme ve önceliğe göre sıralanmış öncüler listesi mevcuttur. Örneğin belli bir anda veya zamanda basında ele alınan konuların aslında toplumun önem vermesine ve televizyonda bu konuların kapladığı yayın zamanının sayımını yaparak yurttaşlar için, kamuoyu araştırmaları ve görüşmeleri gerçekleştirilerek önem derecesini ispatlayabilmektedir. Gündem belirlemede yazarlarca istatistiksel olarak ve niceliksel olarak doğrulanan gündemler arasındaki bağıntı, hatta gazetecilerin kaygılarının önceliği yapının etkisini sorgulamaya yönlendirir. “***Bernard Cohen'in ünlü sözüne göre, medya bize ne düşünmemiz gerektiğini söylemez, neyi düşünmemiz gerektiğini söyler.***” Bir olay karşısında izleyicilerin ve okuyucuların ne gibi olumlu, olumsuz ya da kayıtsız görüşleri olduğunu hiçbir şey belirlemese de her şey bu olay üzerine görüş üretmeye, dolayısıyla olasılıkları elemeye yönlendirir. Buna yakın bir biçimde, Elizabeth Noelle-Neuman'ın **sessizlik sarmalı** kuramı denir (1974), medyanın toplumsal alana ve kamusal alana yönelik, görüşlerin çeşitliliğini baskılayarak müdahale ettiğini savunur.” (Maigret, 2011)

Gündem belirleme gücü ve yaklaşımlarına göre medyanın iletişim araçlarından olan gazetelerde ekonomi haber ve verilerinin bir söylem (kodlama analizi) ve nicel analiz yöntemleriyle incelendiğinde karşımıza çıkacak olan somut verilerin bize kamusal alan ile iktidarın söylem çerçevesinde ekonomiye nasıl yön verdikleri ile ekonomik hedeflerine nasıl ulaşmış, ulaşamadıklarının göstergesi olarak; kuramsal çerçevede değerlendirildiğinde medyanın gündem belirleme ve kamuoyu oluşturma gücünün gazete haberleri özelinde ortaya konulabileceği düşünülmektedir.

Kitle İletişim Anlam ve Göstergeleri

Şekil 3.2: Peirce'in anlam öğeleri

Kaynak: (Fiske, 2011)

Fiske'ye göre Pierce'in üç terimi, yukarıdaki modeldeki gibi şekillendirilebilir. İki yönlü oklar her bir kavramın yalnızca diğerleriyle bağlantılı olarak anlaşılabilceğini vurgulamaktadır. “Bir gösterge kendinden başka bir şeye-nesneye-sinyal gönderimde bulunur ve birisi tarafından anlaşılır: yani kullanıcının-yorumlayıcının-zihninde bir etkiye sahiptir. Yorumlayıcının, göstergenin gösterge ile nesne arasında kullanıcı olmadığını anlamamız gerekir.” (Fiske, 2011) Yorumlayıcı, Pierce'in başka bir yerde belirttiği gibi, “anlamlandırıcı” etkisidir. “Yani hem gösterge hem de kullanıcının nesne ile ilgili deneyimi tarafından üretilen soyut bir kavramdır.” (Fiske, 2011)

Kitle iletişiminde anlam ve göstergeler ekonomi haberlerinin yorumlanmasında önem arz etmektedir. Ekonomi hedef göstergelerinin nasıl oluştuğu toplumca ve ekonomik sistem tarafından nasıl belirlendiği merak konusudur. Yorumlayıcı konumundaki haber ağı ile gösterge haberler arasındaki ilişkilerin ispatlarında kullanılmaktadır. Örneğin enflasyon değerlerini ele alırsak; bir malın bir önceki alım fiyatı ile arasındaki değişimi göstermektedir. Buradaki enflasyon kavramının anlamlandırılması için hangi malların sorusu gündeme gelmektedir. Bu malların kim tarafından nasıl değerlendirildiği, hangi sürelerin baz alındığı, hangi mekanların baz alındığı gibi birçok soruyla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu soruların cevaplandırılması anlamlandırma ve gösterge açısından incelenmelidir.

İletişimin Etkileri ve Etki Araştırmaları

McQuail & Windahl'a göre kitle iletişiminin araçlarının etkileri konusunda yapılan ilk çalışmalar kapsamında (örneğin, Hovland vd. 1949) iletişimin etkileri olarak en başta bilgi havuzunu etkilemesi, enformasyonu etkilemesi, kişilerin tutumları etkilemesi sonucunda toplumun davranışlarını şekillendirdiği sonucuna varmışlardır. (Mcquail & Windahl, 2010)

İletişim etkileri ve araştırmaları açısından enformasyon ile medya gündeminin, kamu gündem ve politika etkileşiminden söz etmek mümkündür. Etki araştırmaları kapsamında bakılırsa daha çok gündem oluşturma araştırmaları söz konusudur.

1990-2015 Yılları Arası Yazılı Basında Kalkınmanın Sunumu: Cumhuriyet, Hürriyet ve Türkiye Gazeteleri Örneği

Araştırma Yöntemi: Analitik Yaklaşım ve Metodoloji

Bu çalışmada toplum bilimsel araştırmalarda ekonomi haberlerinin, kamusal alanı temsil ettiğini düşündüğümüz Gazetelerin (Cumhuriyet, Hürriyet, Türkiye) ve Beş Yıllık Kalkınma

Planlarının ekonomik hedef göstergelerinin (Enflasyon, büyüme, nüfus ...) tutarlılıkları ve hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı ile içerik analizi ile ekonomi politikalarının yazılı basında ne ölçüde algılandığı ve toplum üzerinde ne gibi etkileri olduğu istatistiksel analiz yöntemleri ile incelenmiştir.

Araştırma yöntemi ve metodolojisi olarak; üç adet ulusal gazete belirlenmiş ve görüş farklılıkları gözetilerek daha sonra bu gazetelerin manşet dediğimiz ana sayfaları referans olarak alınmıştır. Beş Yıllık Kalkınma Planları devlet politikası bağlamında ilgili hükümet politikaları gözetilerek, düzenli olarak beş yılda bir ekonomi ve kalkınma odaklı resmi plan olarak yayınlanmaya başlanmıştır. Bu gazetelerin ve kalkınma planlarının gösterge belirleme çalışmaları ve kısıtlamaları ele alınmış ve gazetelerde yer alabilecek bazı göstergeler seçilmiştir. Bu göstergeler enflasyon, büyüme, nüfus, işsizlik, istihdam, ithalat, ihracat gibi nicel hedef değişkenler olarak ele alınmış ve bu değişkenlerin ilgili gazetelerde ne gibi yansıma ve tutarlılığa sahip olduğu SPPS ile analiz edilmiştir. Ayrıca gazetelerde yer alan kalkınma odaklı haberler de içerik analizi yöntemiyle işlenmiştir. Sonuç olarak ise bu analiz değer ve yorumları tez sonucu olarak bizlere dönüt vermiştir. Nihayet, hipotezlerin doğruluğu test edilerek tezin sonucu kısmı oluşturulmuştur.

Haber İddialarının Analizi ve Kodlama Rehberi

Çalışmamızda ampirik verilerin değerlendirilmesi için haber iddia analizi yöntemi uygulanacaktır. İddia, politik haberlere ait bir fikrin sözel veya sayısal olarak kamusal alan ve yazılı basın kapsamında yer almasıdır. İddia analizinden kasıt aslında Kalkınma Planları hedeflerinin iddia olarak ele alınması ve bu iddiaların yazılı basında fiziksel ve sözel eyleme nasıl dönüştüğünün incelenmesidir. Bu bir haber köşesi ya da ekonomik veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aktör olarak ise devlet, Ekonomi Bakanının açıklamaları, ekonomi dergisi haberi, uluslararası derecelendirme kararları gibi bireysel ve anonim aktörler ayrı ayrı incelenecektir.

Araştırma Değişkenlerinin ve Haber Göstergelerinin Analiz Yöntemi

Araştırmaya ait haber iddiaları ve haber göstergeleri çerçevesinde oluşturulan iddia analiz yöntemine göre iddia, 8 hedef göstergesi çerçevesinde ayrı ana parçaya bölünmüş ve bu haber göstergesi unsurları her biri de alt gösterge değişkenlerine ayrılmıştır. İddianın bağımlı değişkeni ulusal yazılı basındaki ve Kalkınma Planlarındaki hedeflerdir. Bağımsız değişkenleri oluşturan haber gösterge değişkenleri ise iddianın yerini, zamanını, ana göstergesini, olumlu ve olumsuz görüşler, gazetelerin adı, haber içeriğindeki göstergeler, haberin gösterge manşeti, iddianın haber içeriği konusu, haberin nasıl çerçevelendiğidir. İddia analizi aşağıda ele alınmıştır. Ayrıca ek olarak kodlama kitabı başlığı altında yer almaktadır.

Ekonomi haberlerinin göstergelerine ait iddia analizi değişkenleri:

- a. Haber Göstergesi İddiasının yeri ve zamanı (iddia ne zaman ve nerede gerçekleşti?)

Haber Değişkenleri: Yıl, ay, gün, ülke, bölge, şehir

- b. İddia Haberi Sahibi: İddia sahibi aktör (iddiayı kim yaptı?)

Değişkenler: Ekonomik Göstergelere ilişkin hedefler, hedef tipi, eylem alanı, kaynağı

- c. Eylem Türü: İddia yazılı basında nasıl yer aldı? (İddianın biçimi)

Değişken: biçim

- d. İddianın hedefi: İddia kimlere yöneltildi?

Değişkenler: İddianın yönelme adresi, adres bölgesi

- e. İddianın asıl konusu (İddia ne hakkında?)

Değişkenler: Haberin alanı, haberin konusu

f. Nesne aktör: Eğer haberlerin göstergelerine ait iddialar gerçekleşirse kimler etkilenecek? (Kime karşı? Kim için?)

Değişken: Nesne alanı

g. İddianın somutlaştırılması (Neden bu eylem yapılmıştır?)

Değişkenler: Haber Çerçevesi

h. İddianın sınıfı (İddia nicel mi yoksa nitel mi?)

Değişkenler: Oranlar ve hedefler

Araştırma Soruları ve Hipotez

Araştırmamızın ana hipotezi Türkiye Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca kabul edilen ekonomik ve beşerî kalkınmanın performans göstergeleri (enflasyon, ihracat, ithalat, nüfus artış hızı, istihdam, işsizlik, büyüme rakamları) kapsamında Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Resmî Gazete'de yayınlanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarında hedef olarak belirlenen ekonomik gösterge değerlerinin ulusal yazılı basında (Cumhuriyet, Hürriyet, Türkiye) yayımlanan göstergeler ile korelasyonunu SPSS programı yardımı ile ispatlamak kaydıyla; ekonominin medya bağlamında Ekonomik gösterge ile haberlerin ulusal yazılı basında NASIL ele alındığı ve bu bağlamda kalkınma hedeflerine ulaşmanın gerçekleştiğinden bahsedilip edilemeyeceği ana hipotez sorusu üzerinde durulmaktadır.

Araştırmada, 1960 yılı sonrası DPT tarafından hazırlanmaya başlanan Kalkınma Planlarının 2018 yılına kadar olan 10 (on) adet kalkınma planından son dönemlere ait 5 (beş) adet kalkınma planlarının incelenmesi öngörülmektedir. Bu öngörünün 1970 öncesi yazılı basın kaynaklarından Türkiye Gazetesi'nin basımının olmaması göz önünde bulundurulmuştur. Bu sebeple 1990-2015 yılları arasında yayımlanan 6, 7, 8, 9, 10'uncu kalkınma planları göstergeleri ele alınmaktadır. Haberler ve göstergelerin genel olarak nicel analizi ve söylem analizi ile araştırma sorularına cevap aranacak ve gösterge karşılaştırmaları analiz edilecektir.

Çalışmamızda yer alan karşılaştırma ve söylem analizinde gazetelere göre farklılıklar olmakla birlikte anasayfa bazında inceleme olduğundan gazete bazlı farklılıklar içermektedir.

Araştırma Ana Sorusu: Türkiye'de medya unsuru olan ulusal haber içeriklerinde yer alan ekonomik göstergeler **Nasıl** ele alınmıştır? Beş Yıllık Kalkınma Planı ekonomi göstergeleri ışığında ulusal yazılı basında gösterge hedeflerine ulaşıldığından söz edilebilir mi?

Araştırma sorusu 1: Yapılan veri analizi sonucunda Beş Yıllık Kalkınma Planlarına ilişkin ekonomi hedeflerinde hangi alanlara göre sınıflandırılması görülmüştür?

Araştırma sorusu 2: Kamusal alanın bir parçası olan ulusal yazılı basın ekonomi haberleri konularında yerel, bölgesel, ulusal ekonomi haberleri ne sıklıkta ve nasıl bir bakış açısıyla yer alıyor?

Araştırma sorusu 3: Türkiye'de ulusal yazılı basının şekillendirdiği kamusal alandaki ekonomi haberlerinin kalkınmaya etkisinden söz edilebilir mi?

Araştırma sorusu 4: Türkiye kamusal alanında ne tür bir kalkınma vardır? Türü ve içeriği nasıldır? Ekonomi haberlerinde hangi göstergeler sıklıkla referans gösterilmektedir?

Araştırma sorusu 5: Yazılı basında Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ekonomi ile ilgili belirlenen politikalar nasıl yer alıyor? Nasıl değerlendiriliyor?

Araştırma sorusu 6: Ekonomik gelişmeler ve göstergeler ulusal yazılı basında nasıl değerlendiriliyor? Ekonomik gelişme tartışmaları medya tarafından nasıl ele alınıyor?

Araştırma sorusu 7: Ulusal yazılı basın unsuru gazetelerin ekonomi söylemi Türkiye'deki politik çerçeve açısından ne şekildedir?

Araştırma sorusu 8: Bu araştırmada elde edilen verilere ait sonuçlar ile Beş Yıllık Kalkınma Planları arasında bir uyum var mıdır?

Araştırma İçerik Dizaynı ve İçerik Analizi Metodu

Yazılı basın unsurları ile ilgili araştırma ve inceleme evreni Türkiye’de yayınlanan ulusal ve uluslararası ölçekte dağıtılan günlük gazeteler olarak sınırlanmaktadır. Ulusal yazılı basının farklı politik eğilimleri olan, farklı kesimlerin temsil edilmesi açısından yaptığımız araştırma, üç yazılı basın unsuru ulusal gazete ve bu gazetelerin 1990-2015 yılları arasındaki gazete yayınlarını kapsamaktadır. Belirlenen gazetelerin ana sayfa (manşet) ekonomi bölümlerine ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de yaşanan önemli ekonomi haberleri her üç gazete ele alınarak analiz edilmiştir.

Özellikle yapılan araştırmanın 10 (on) adet Beş Yıllık Kalkınma Planından son 5 (Beş) adet olanının ele alınması istatistik açısından genelleme yapabilmek için tercih edilmiştir. Seçilen zaman aralığının 25 (yirmi beş) yılı kapsaması araştırma örneklem havuzunun çok geniş olması ve haber içeriklerinin fazla olmasına imkân sağlamıştır. Özellikle son 25 (yirmi beş) yılın baz alınması 1990 sonrası ekonomik olarak hem küresel hem de ulusal krizlerin yaşanması, yazılı basın unsuru gazetelerin basın ve yayım olarak o tarihlerde fiziki olarak ulaşmaya imkâna sağlaması açısından gerekli görülmüştür.

Seçilen haberlerin ekonomi ve göstergeleri ile ilgili olup olmadığını analiz edebilmek ve uygunluk, geçerlilik testi içinde Beş Yıllık Kalkınma Planları baz alınan göstergeler aranmıştır. Örneklem, gazete arşivinde taranarak yapıldığından, fotoğraf ile tek tek kayıt altına alınarak tekrar tekrar inceleme imkânına sahip olunmuştur.

Araştırmada yazılı basın konuyu nasıl ele almış, nasıl haberleştirmiş, hangi kaynakları baz almış, hangi göstergelere yer vermiş ve Türk halkına ekonomi haber ve göstergeleri nasıl yansıttığı ele alınmıştır. Aslında ekonomi haberlerinin Kalkınma Planları açısından mevcut hükümet politikalarının işleyişi açısından yazılı basın aracılığıyla nasıl yansıtıldığı ve bu ekonomik göstergeler arasında uyum olup olmadığı çalışmamızda sorgulanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Kısıtları

Medya dediğimiz alanda aslında sadece gazeteler yer almaz. TV, Radyo, Dergi, Web Sayfaları vb. birçok alanda karşımıza çıkar. Mevcut araştırmada zorunlu olarak zaman ve ulaşılabilirlik açısından gazetelerin ele alınması en uygun araştırma unsuru olarak seçilmiştir. Bu alanda 3 (üç) adet gazete seçilip diğer gazetelerin elenmesi de bir kısıt olmaktadır. Bu kısıtlamayı da farklı eğilimli tirajı yüksek ve ilgili zaman aralığına sahip gazeteler ele alınmıştır. Özellikle gazete arşivlerine ulaşmak için T.C. Milli Kütüphane Müdürlüğüne arşivlenmesi ve derleme kütüphane olduğundan tüm basılı kaynakların orada arşivlenmesi açısından tek merkezden gazete arşivlerine ulaşmak bir kısıtlama unsuru olmuştur.

Araştırmanın Bulguları

Çalışma kapsamında yapılan analizler neticesinde elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmektedir.

Yazılı Basın Araştırmalarında Yer Alan Gazete Haberlerine İlişkin Genel Bulgular

Bu çalışmamızın analiz konusunu oluşturan Kalkınma Planlarına ilişkin 1990-2015 yılları arasında belirlenen Cumhuriyet, Hürriyet, Türkiye Gazetelerinin ana sayfa (Manşet) haberlerine ilişkin 27.000 poz haber sayfasının Kalkınma Planı hedefleri ile bölgesel kalkınma

projeleri haberlerinin iddia analizinde belirtilen hedef, aktör ve sorulara ilişkilerinin nicel ve nitel incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında ele alınan gazete haberlerine konu olan makro ekonomi göstergelerinin yıl sonu değerlerine bakıldığında, kalkınma planları hedeflerinden farklı gösterge değerlerine sahipler mi? sorusuna cevap aranacaktır.

Araştırma sorularıyla hipotezlere cevap verebilmek amacıyla ortaya konulan istatistik testler yoluyla haber gösterge verilerinin savunulan hipotezleri destekleyip desteklemediği irdelenmiştir.

Tablo 3.1: Ulusal yazılı basın gazetelerine ait haber dağılımı

Gazete adı	Sayı	Yüzde
Cumhuriyet	9.150	33,03
Hürriyet	9.310	33,61
Türkiye	9.240	33,36
Toplam	27.700	100,00

Haber gösterge iddialarının ve aynı zamanda haberlerin içeriklerinin gazetelere göre dağılımını gösteren Tablo 3.1.'e göre, ekonomi ve kalkınma planı hedef göstergelerine en çok rastlanan gazete Hürriyet Gazetesi olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.2: Haberin gazetede göstergelere göre dağılımı

Ekonomik gösterge * içerik içeriği çapraz tablola						
			İçerik içeriği			Toplam
			Nötr	Olumlu	Olumsuz	
Ekonomik gösterge	Enflasyon	Değer	24	19	5	48
		% ekonomik gösterge	50,0%	39,6%	10,4%	100,0%
		% Toplam	3,8%	3,0%	0,8%	7,7%
	İhracat	Değer	36	29	8	73
		% ekonomik gösterge	49,3%	39,7%	11,0%	100,0%
		% Toplam	5,8%	4,6%	1,3%	11,7%
	İthalat	Değer	48	34	28	110
		% ekonomik gösterge	43,6%	30,9%	25,5%	100,0%
		% Toplam	7,7%	5,4%	4,5%	17,6%
	Nüfus Artış Hızı	Değer	24	31	36	91
		% ekonomik gösterge	26,4%	34,1%	39,6%	100,0%
		% Toplam	3,8%	5,0%	5,8%	14,6%
	İstihdam	Değer	28	27	63	118
		% ekonomik gösterge	23,7%	22,9%	53,4%	100,0%
		% Toplam	4,5%	4,3%	10,1%	18,9%
	İşsizlik	Değer	32	15	27	74
		% ekonomik gösterge	43,2%	20,3%	36,5%	100,0%
		% Toplam	5,1%	2,4%	4,3%	11,8%
	Büyüme	Değer	45	17	49	111
		% ekonomik gösterge	40,5%	15,3%	44,1%	100,0%
		% Toplam	7,2%	2,7%	7,8%	17,8%
Toplam	Değer	237	172	216	625	
	% ekonomik gösterge	37,9%	27,5%	34,6%	100,0%	
	% Toplam	37,9%	27,5%	34,6%	100,0%	

Kaynak: Cumhuriyet, Hürriyet ve Türkiye Gazeteleri (T.C. Milli Kütüphane Başkanlığı)

* SPSS istatistik programı ile gazete verilerinin analizi yapıldı.

Diğer bir bulgu ise dönemsel olarak göstergelere bağlı içerik durumu karşılaştırmasıdır. İnceleme çerçevesinde, haberin gazetede bulunduğu konum ile manşetin içeriği arasındaki göstergelere odaklanıldığında yukarıdaki tablo değerleri karşımıza çıkmaktadır. Bu gösterge haberlerinden %27,5 olumlu, %34,6 olumsuz, %37,9 nötr haber olarak saptanmıştır. **Enflasyon** göstergesi olarak %39,6 olumlu, %10,4 olumsuz, %50 nötr haber olarak yer almaktadır. **İhracat** göstergesi olarak %39,7 olumlu, %11 olumsuz, %49,3 nötr haber olarak yer almaktadır. **İthalat** göstergesi olarak %30,9 olumlu, %25,5 olumsuz, %43,6 nötr haber olarak yer almaktadır. **Nüfus Artış Hızı** göstergesi olarak %34,1 olumlu, %39,6 olumsuz, %26,4 nötr haber olarak yer almaktadır. **İstihdam** göstergesi olarak %22,9 olumlu, %53,4 olumsuz, %23,7 nötr haber olarak yer almaktadır. **İşsizlik** göstergesi olarak %20,3 olumlu, %36,5 olumsuz, %43,2 nötr haber olarak yer almaktadır. **Büyüme** göstergesi olarak %15,3 olumlu, %44,1 olumsuz, %40,5 nötr haber olarak yer almaktadır.

Yazılı Basında Yer Alan Haberlerin İçeriklerine İlişkin Genel Bulgular

Tablo 3.3: BKYP dönemine göre Haber Kaynağı

Haber kaynağı * BKYP Çapraz Tablolama			BKYP					Toplam
			6. BKYP	7. BKYP	8. BKYP	9. BKYP	10. BKYP	
Haber kaynağı	Yabancı Ajanslar	Değer	1125	1241	1175	1296	1324	6161
		% haber kaynağı	18,3%	20,1%	19,1%	21,0%	21,5%	100,0%
		% BKYP	9,8%	9,8%	8,5%	8,7%	8,1%	8,9%
	Ulusal Ajanslar	Değer	3450	3521	3643	3684	3697	17995
		% haber kaynağı	19,2%	19,6%	20,2%	20,5%	20,5%	100,0%
		% BKYP	30,2%	27,8%	26,3%	24,6%	22,5%	26,0%
	Bölgesel Muhabir	Değer	1987	2410	3241	3748	3946	15332
		% haber kaynağı	13,0%	15,7%	21,1%	24,4%	25,7%	100,0%
		% BKYP	17,4%	19,1%	23,4%	25,0%	24,0%	22,1%
	Haber Ajansı	Değer	4879	5471	5786	6235	7452	29823
		% haber kaynağı	16,4%	18,3%	19,4%	20,9%	25,0%	100,0%
		% BKYP	42,6%	43,3%	41,8%	41,7%	45,4%	43,0%
Toplam	Değer	11441	12643	13845	14963	16419	69311	
	% haber kaynağı	16,5%	18,2%	20,0%	21,6%	23,7%	100,0%	
	% BKYP	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0%	

Kaynak: Cumhuriyet, Hürriyet ve Türkiye gazeteleri, T.C. Milli Kütüphane Başkanlığı, Kalkınma Bakanlığı; * SPSS ile yüzdeler dağılım tablosu hazırlanmıştır. BKYP: Beş Yıllık Kalkınma Planları

Tablo 3.3'e göre yabancı haber ajanslarına en az yer verilen dönem 6. Beş Yıllık Kalkınma dönemi olmuştur. Yabancı haber ajansların en fazla ise 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı olmuştur. Toplamda bakarsak yabancı ajanslar 10. Beş Yıllık Kalkınma, Ulusal Ajanslar, Bölgesel Muhabirler, Haber Ajansı ise hem haber sayısı hem de yüzdeler olarak haber kaynakları 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı ağırlık göstermektedir. Bu da gösteriyor ki son dönem de haber niteliği taşıyan durumlarda en fazla haberlerin 10. Beş Yıllık Kalkınma Planında çıktığıdır.

Kalkınma Planları ve Ekonomiye İlişkin Göstergeler Analizi (1990-2015)

Ekonomiye ilişkin 1990-2015 yılları aralığında Cumhuriyet, Hürriyet ve Türkiye gazetelerinde saptanan 29.000 haberin verilerinin analizi ile elde edilen yazılı basına özgü genel verilerin ardından, haberlerde öne çıkan ekonomik göstergelere ilişkin veriler araştırmanın ana sorusu

olan “Türkiye’de yazılı basında yer alan ekonomik göstergeler *Nasıl* ele alınmıştır? Beş Yıllık Kalkınma Planı ekonomi göstergeleri ışığında ulusal yazılı basında gösterge hedeflerine ulaşıldığından söz edilebilir mi?” sorusuna ışık tutacaktır. Kamusal alana ilişkin kuramlar ışığında Türkiye yazılı basını bağlamında ekonomik kalkınmışlık ile Beş Yıllık Kalkınma Planlarının korelasyonundan söz edilebilir mi? sorusuna da cevap aranacaktır.

Araştırmanın ana sorusu ışığında belirlenen ana hipotez ile gazeteler çeşitli ekonomik göstergeler ışığında incelenmiştir. Analizin ikinci kısmında haber içeriği ve göstergelere yönelik inceleme bulguları değerlendirilecektir. Ekonomi haberlerine ilişkin araştırma ve hipotezleri bir arada görmek bütüncül bir bakış açısından gereklidir.

Tablo 3.4: *Araştırma soru ve hipotezleri*

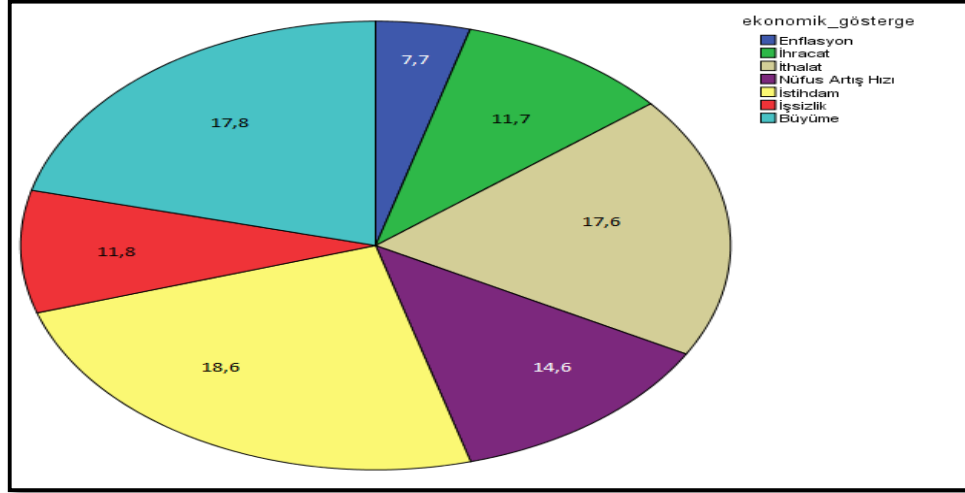
<p>Araştırma sorusu 1: Yapılan istatistiki (SPSS) veri analiz sonucunda ekonomi haberlerine ilişkin Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri ve haberlerde yer alan göstergeler arasında nasıl bir sınıflandırma görülmüştür?</p> <p>Hipotez 1: Beş Yıllık Kalkınma Planlarına ilişkin 1990-2015 yılları arasında hedeflenen göstergelerin sayısının, yazılı basında yer alan ekonomik gösterge değerlerine göre daha yüksek oranda olduğu savlanmaktadır.</p>
<p>Araştırma sorusu 2: Kamusal alanın bir unsuru olan yazılı basında, ekonomi haberlerinde yerel, ulusal, uluslararası haberlerin ne sıklıkta yer aldığı ve nasıl bir bakış açısıyla yer verildiğidir.</p> <p>Hipotez 2: Ekonomiye ilişkin haberlerde kaynak olarak hangi (yerel, bölgesel, ulusal, yabancı) haber kaynakları kullanılmıştır? Hangi sıklıkta yer verilmiştir? Hangi çerçevelerde ele alınmıştır? Bu sorular sonucunda oluşan cevaplar kapsamında haber kaynaklarının eşit dağılımı ön görülmektedir.</p>
<p>Araştırma sorusu 3: Türkiye’de medyanın şekillendirdiği kamusal alandaki haberlerde Beş Yıllık Kalkınma Planları hedeflerine ulaşıldığından söz edilebilir mi?</p> <p>Hipotez 3: Türkiye’de ekonomi haberlerine ilişkin haberlerin kapsamı düşünüldüğünde 1990-2015 yılları arasında yayınlanan Kalkınma Planları hedef göstergelerine ulaşılmadığı ön görülmektedir.</p>
<p>Araştırma sorusu 4: Türkiye’de hazırlanan Kalkınma Planlarında nasıl bir gösterge şekli incelenmiştir? Hedefler nelerdir? Hangi hedefler sıklıkla incelenmiştir? Yazılı basında hangi değerler referans gösterilmiştir?</p> <p>Hipotez 4: Türkiye’de yayınlanan Kalkınma Planlarında (enflasyon, işsizlik, nüfus, ithalat, ihracat, büyüme, istihdam) şeklinde değerler ön plana çıkmıştır. Enflasyon değeri ve göstergesi en çok sıklığa sahip olan değer olduğu düşünülmektedir. Yazılı basında da Kalkınma planlarında yer alan hedeflerle paralellik gösterildiği varsayılmaktadır.</p>
<p>Araştırma sorusu 5: Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ekonomik değerlendirme politikaları ve ulusal yazılı basında yer alan gazetelerde ekonomik değerlendirmeler nasıl yer alıyor?</p> <p>Hipotez 5: Türkiye’de ulusal yazılı basın ve Kalkınma Planlarında yer alan gösterge ve haberler (politik, ekonomik, sivil) sınıflandırılmasında hangi haber konularının ve göstergelerinin eşit olarak yer alacağı varsayılmaktadır.</p>
<p>Araştırma sorusu 6: BYKP ile ulusal yazılı basın kısmında ekonomi nasıl değerlendirilmektedir. Ekonomik tartışmalar nasıl ele alınmaktadır?</p> <p>Hipotez 6: Türkiye ekonomisinin ve ekonomik göstergelerinin derinlemesine incelemesinde çeşitli uyumsuzluk ve aksaklıkların olduğu varsayılmaktadır. Bazı iddialara yer verilmez iken bazılarında ağırlıklı yer verilmiş olması, bazı göstergelerin referans olarak yeterince iddialı olmaması gibi tartışmalar ile ekonominin ve planların göstergeleri ile ulusal basının gündelik değerleri arasında bir korelasyon olmadığı iddia edilmektedir.</p>
<p>Araştırma sorusu 7: Ulusal yazılı basındaki ekonomi söyleminin Türkiye’deki politika belirleyicileri olan hükümet ve muhalefet kanadı açısından ilişkilendirilmesi ne şekildedir?</p> <p>Hipotez 7: Ulusal yazılı basın ekonomi söyleminin politik yelpaze açısından sıklıkla olumlu yaklaşımları olduğu varsayılmaktadır.</p>
<p>Araştırma sorusu 8: Beş Yıllık Kalkınma Planları ile ulusal yazılı basında yer alan ekonomi haberlerinin ve göstergelerinin etkileşimi ve sonuçları arasında bir uyum var mıdır?</p> <p>Alt Hipotez 8: Kalkınma planı ile ulusal yazılı basın verileri arasında benzerliklerin olmayacağı ve uyum saptanamayacağı öngörülmektedir.</p>

Araştırma sorusu 1: Yapılan veri istatistiki analiz sonucunda ekonomi haberlerine ilişkin Beş Yıllık Kalkınma Planı hedefleri ve haberlerde yer alan göstergeler arasında nasıl bir sınıflandırma görülmüştür?

Hipotez 1: Beş Yıllık Kalkınma Planlarına ilişkin 1990-2015 yılları arasında hedeflenen göstergelerin sayısının, yazılı basında yer alan ekonomik gösterge değerlerine göre daha yüksek oranda olduğu savunulmaktadır.

Bu iddianın desteklenmesi açısından ekonomik göstergelerin yer aldığı Tablo 3.1.'e bakacak olursak, ekonomik gösterge sayılarının yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Toplamda 625 adet olması ise çok yüksek bir değere sahip olduğu göze çarpmaktadır.

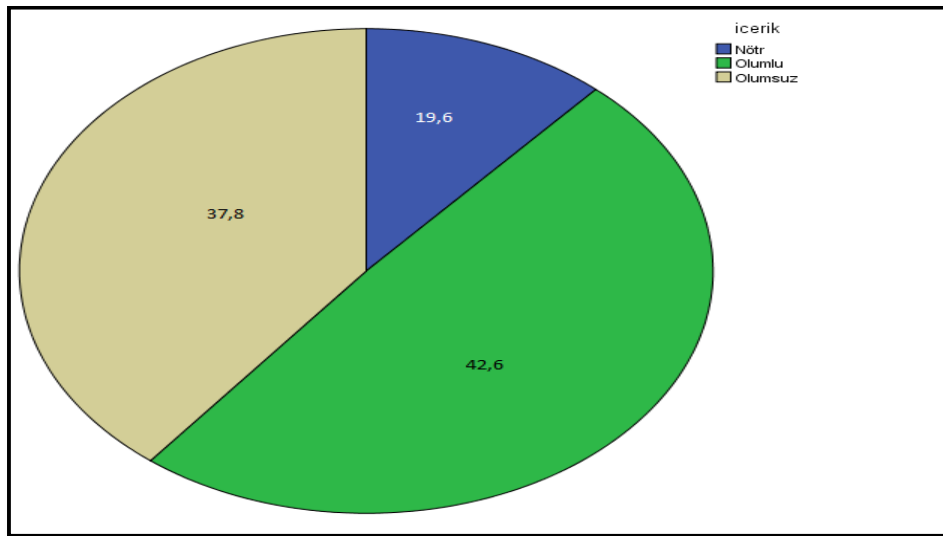
Hipotez 1 doğrulanmıştır. 1990-2015 yılları arasında yapılan analizde 27.700 haber içerisinde 625 adet gösterge değerinin olması yazılı basın unsuru gazetelerin bu değişkenleri sahiplendiği ispatlanmaktadır.

Şekil 3.3: İddiayı destekleyen ekonomik göstergeler

Kaynak: Tarafımızca hazırlanmıştır.

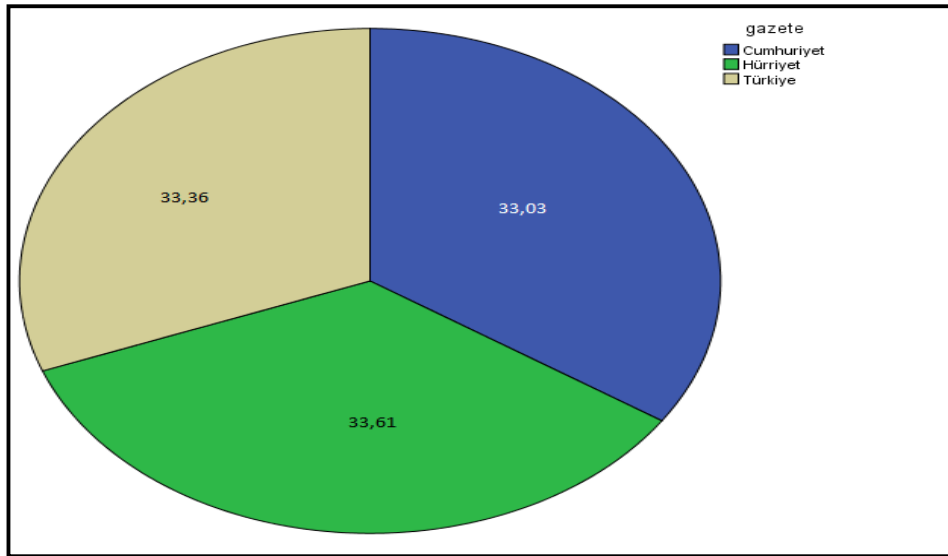
Yukarıdaki Şekilde iddiayı destekleyen göstergelerin dağılımı gözükmemektedir. İstihdam, büyüme ve ithalat haberleri genel dağılımda öne çıkmaktadır. Genel olarak göstergelerin dağılımda Enflasyonun çok az yer alması ve istihdamın çok yer alması ekonomide bazı göstergelerin birbirine zıt eğilimler gösterdiği gözükmemektedir.

Şekil 3.4: Ekonomik göstergelere ait tutum dağılımı

Kaynak: Tarafımızca hazırlanmıştır.

Haberlerde yer alan ekonomik göstergelere bakıldığında olumlu haber %42,6 ile daha fazla yer almıştır. Olumsuz haber %37,8 ile daha az yer almıştır. Nötr haberler de %19,6 olarak yer almıştır.

Şekil 3.5: Gazetelere ait ekonomi haberleri dağılımı

Kaynak: Tarafımızca hazırlanmıştır.

Ekonomi haber dağılımında (Cumhuriyet, Hürriyet, Türkiye) gazetelerinde hemen hemen aynı sayıda ve oranda haber dağılımı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda elde edilen göstergeler ve haberler *doğal dağılım* olarak örneklem değerlerinin daha anlaşılabilir olmasını sağlamıştır. Gazete haber pozları %33,61 ile Hürriyet Gazetesi, %33,36 Türkiye Gazetesi ve %33,3 olarak dağılım gözlemlenmiştir.

Tablo 3.5: BYKP ve gazetelere ait ekonomik göstergelerinin T (test) ile karşılaştırılması

(Grup İstatistiği)

		Ortalama	Değer	Standart Sapma	Standart Hata
Gtg	BKYP	14,4542	1093	6,70401	,20279
	Gazete	32,1890	1093	39,41398	1,19221

(Korelasyon Testi)

		N	Korelasyon	Sig.
Gtg	BKYP & Gazete	1093	-,100	,001

(Eşleştirme Örnek Testi)

		Gösterge Farklılıkları				T	Dif	Sig. (2-düzeyle)	
		Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	95% Güven Aralığı				
					Düşüş				Yükseliş
Gtg	BKYP Gazete	-17,73486	40,63541	1,22916	-20,14663	-15,32308	-14,428	1092	,000

Kaynak: T.C. Milli Kütüphane Başkanlığı, Kalkınma Bakanlığı * SPSS T testi

Analiz çerçevesinde bakıldığında T test sonucu $0,000 < 0,05$ 'den küçük olduğundan hedef göstergeler bağlamında beş yıllık kalkınma planları ile gazete göstergeleri arasında uyum sağlanamamıştır. Kalkınma planları ekonomi hedef değerleri ile gazetelerde yazılan makro ekonomi göstergeleri T test tekniği ile iki test grubunun birbirleri arasında anlamlı değerleri içerdiği ispatlanmış olmaktadır.

Değerlendirmeler

Türkiye yazılı basın evreninden üç adet ulusal gazetenin (Cumhuriyet, Hürriyet ve Türkiye) 1990-2015 yılları arasındaki ekonomi, politika haberlerinin Kalkınma Planları hedeflerine ilişkin haberlerin iddia analiz yöntemine incelenerek 27.700 gazete nüshasından elde edilen gazete ana sayfa haberlerinden iddia analizleri hazırlanmıştır.

Çalışmamıza yön veren ana araştırma sorusu: Ulusal yazılı basında çıkan ekonomi haberlerinin kalkınma planları ile uyum derecesi ile ekonomiye olan etkisinin derecesi nasıldır? Kamusal alana ilişkin kuramlar ve iletişim kuramları çerçevesinde Türkiye ulusal yazılı basının ekonomi ve kalkınma iktisadına yön verebileceğinden söz edilebilir mi?

Ana Hipotez: Kalkınma planlarında öne sürülen makro ekonomik hedefler ile yazılı basın unsuru olan gazetelerde yer alan makro ekonomik gösterge haberleri arasında etkin bir korelasyon değeri olduğu varsayılmaktadır.

Elde edilen veriler ana hipotezimizi doğrulamıştır. Ulusal yazılı basın ekonomi haberleri le Kalkınma raporları hedeflerinin karşılaştırmalı analizleri sonucunda aralarındaki tutarlılık ispatlar ile ortaya konulmuştur.

Medyadaki ekonomi haberlerinin ve ekonomik göstergeler üzerinden karşılaştırmaya çalışıldığında, yıllara göre ekonomik göstergelerde artış ve azalışlar gözükmektedir. Devlet ve politikaları sonucu ortaya konan ekonomik programlar çerçevesinde iddiaların geçerlilikleri ve gerçeklikleri korunmaktadır.

Devlet ve ekonomi programı ile Kalkınma Planları ekonominin temsili olarak en büyük referansları oluşturmaktadır. Gazeteler temsil ve aktör olarak ikincil öneme sahip bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karşılaştırmalı analizde kullanılan kalkınma plan programlarının devlet ve politikalarının ana gösterge raporu olarak referans alınmaktadır.

İddia analizinde referans olarak karşımıza ulusal gazeteler çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında iddia edilen ekonomik hedeflerin, ekonomiyi temsil eden raporlar ile olan ilişkisi hipotezler ile ispatlanmaktadır.

Araştırma sorusu 1: Yapılan istatistiki analizler sonucunda ulusal basın ekonomi haberlerine ve Kalkınma Planı hedeflerine konu olan göstergeler arasında nasıl bir sınıflandırma saptanmıştır?

Hipotez 1: Kalkınma Planlarına ilişkin 1990-2015 yılları arasında hedeflenen gösterge değerlerinin nicelik olarak, yazılı basında yer alan ekonomik gösterge değerlerine göre daha düşük oranda olduğu varsayılmaktadır.

Hipotez 1 doğrulanmıştır. Kalkınma Planı raporlarında yer alan ekonomik hedeflerin dönemler halinde incelendiğinde yılsonu baz alınarak ilgili gazetelerde yer alan ekonomik hedef göstergelerin oran değerleri ile uyuşmadığı, değer olarak yazılı basın değerlerinin daha yüksek olduğudur. Bu yüksekliğin en çok veriyi barındırın ekonomik gösterge olan **Enflasyon** referans alınarak ortaya konmuştur. Şekil 3.1'de yer alan oranlarda en fazla sonuç %17,3 ile enflasyon olması ve toplamda 2.178 haber ile en fazla ekonomik gösterge haberi olarak yer almaktadır.

Araştırma sorusu 2: Kamusal alanın bir unsuru olan yazılı basında, ekonomi haberlerinin kaynağının yerel, ulusal, uluslararası haber kaynakları olarak sınıflandırıldığında; bu sınıflandırmaya ait nicel değerler nasıl dağılım göstermektedir?

Hipotez 2: Kamusal alanın bir unsuru olan yazılı basında, ekonomi göstergelerine ilişkin konularda kaynak olarak (yerel, bölgesel, ulusal, yabancı) kaynaklara ilişkin dağılımda yabancı kaynaklara daha az başvurulduğu var sayılmaktadır.

Hipotez 2 doğrulanmamıştır. Ana hatlarıyla baktığımızda daha çok bölgesel çerçevede ele alınmıştır. Bölgesel çerçevede ele alınan konuların dağılımı %32,7 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sorusu 3: Türkiye'de ulusal yazılı basının şekillendirdiği kamusal alandaki haberler de Kalkınma Planları hedeflerine ulaşıldığından söz edilebilir mi?

Hipotez 3: Türkiye'de ekonomi haberlerine ilişkin haberlerin kapsamı düşünüldüğünde 1990-2015 yılları arasından yayınlanan Kalkınma Planı hedef göstergelerine ulaşılmadığı ön görülmektedir.

Hipotez 3 doğrulanmıştır. Analiz sonuçlarında ortaya konan hedef göstergeler ile haberlerde yer alan gösterge değerleri ilgili dönem ile karşılaştırıldığında özellikle enflasyon ile büyüme rakamlarının birbirini tutmadığı gözlemlenmektedir. Enflasyon değerleri Kalkınma Planlarında bazı dönemler tek haneli değerlerle ifade edilirken, ulusal yazılı basın ekonomik göstergeleri çift haneli olarak gözlenmektedir.

Araştırma sorusu 4: Türkiye'de yayınlanan Kalkınma Planlarında nasıl bir gösterge şekli incelenmiştir? Hedefler nelerdir? Hangi hedefler sıklıkla incelenmiştir? Yazılı basında hangi değerler referans gösterilmiştir?

Hipotez 4: Türkiye'de yayınlanan Kalkınma Planlarında (enflasyon, işsizlik, nüfus, ithalat, ihracat, büyüme, istihdam) şeklinde değerler ön plana çıkmıştır. Enflasyon değeri ve göstergesi en çok sıklığa sahip olduğu düşünülmektedir. Yazılı basında da Kalkınma Planlarında yer alan hedeflerle paralellik gösterildiği varsayılmaktadır.

Hipotez 4 doğrulanmamıştır. Yapılan analiz sonuçlarında yer alan değerlere göre enflasyon değeri en çok yer alan göstergedir fakat, Kalkınma Planları ile paralellik göstermediğinden hipotezimiz doğrulanmamıştır.

Araştırma sorusu 5: Kalkınma Planlarında ekonomik değerlendirme politikaları ve ulusal yazılı basında yer alan gazetelerde ekonomik değerlendirmeler nasıl yer alıyor?

Hipotez 5: Türkiye'de ulusal yazılı basın ve Kalkınma Planlarında yer alan gösterge ve haberler (politik, ekonomik, sivil) bağlamında konuların ve göstergelerin etkin olarak yer alacağı varsayılmaktadır.

Analizler sonucunda **Hipotez 5 doğrulanmıştır.** Buna göre çalışmada ele alınan haber konularının etkinliği doğrulanmıştır. Özellikle verilere göre %22,2 değeri ile ekonomik haberler diğer haber konularından daha fazla yer almaktadır. Bu değerlendirmeye göre gazete haberlerinde ekonomi haberleri ağırlık basmaktadır. Toplum açısından ve teorik olarak baktığımızda gazeteleri tarihi süreçlerde mektuplardan, gazetelere evrimleşme sürecinde ekonominin baz alındığı kaçınılmaz olmaktadır.

Araştırma sorusu 6: Kalkınma Planı ile ulusal yazılı basın kısmında ekonomi nasıl değerlendiriliyor. Ekonomik tartışmalar nasıl ele alınıyor?

Hipotez 6: Kalkınma Planlarına ait ekonomik göstergelerine ait hedefler arasında bir tutarlılık olduğu varsayılmaktadır. Bu değerler kendi içerisinde de tutarlılık gösterdiği varsayılmaktadır.

Analizler sonucunu değerlendirdiğimizde **Hipotez 6 doğrulanmamıştır.** Analiz değerlerinde ekonomik göstergelerin birbirlerine yakın yüzdellikler ile yer alması korelasyonun doğrulanması ile ekonomik göstergelerin iddialı olduğunu ve Planlarda yer alan göstergelerinin bazı göstergeler dışında uyumlu olduğu değerlendirilmiştir.

Araştırma sorusu 7: Ulusal yazılı basındaki ekonomi söyleminin Türkiye'deki politika belirleyicileri olan hükümet ve muhalefet kanadı açısından ilişkilendirilmesi ne şekildedir?

Hipotez 7: Ulusal yazılı basındaki ekonomi söyleminin politik yelpaze açısından sıklıkla olumlu tutumların olduğu varsayılmaktadır.

Analiz değerlendirmesinde hipotezin politika yapıcılar olarak hükümet ve muhalefet açısından ele aldığımızda belli dönem hükümet ve muhalefet gruplarında yaşanan değişikliklerde göz önüne alınarak ilgili politika belirleyicilerinin ekonomi ile ilgili politik haberlerin incelenmesinde olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin olduğu ispatlanmıştır.

Araştırma sorusu 8: Kalkınma Planları ile yazılı basında yer alan ekonomi haberlerinin ve göstergelerinin etkileşimi ve sonuçları arasında bir uyum var mıdır?

Hipotez 8: BYKP ile yazılı basın verileri arasında benzerliklerin olmayacağı ve uyum saptanamayacağı öngörülmektedir.

Analiz sonucunda aşağıdaki gösterildiği gibi ilgili gazeteleri referans olarak ele aldığımız değerlerin karşılaştırılması sonucunda karşımıza çıkan Kalkınma Planlarının dönemsel ekonomik hedefler ile ulusal yazılı basında yer alan yıl sonu değerlerin benzerlik göstermediği yedi (enflasyon, büyüme, işsizlik, nüfus artışı, işsizlik) göstergeden bir tanesi olan enflasyon göstergesi değeri ile karşımıza çıkmaktadır.

Enflasyon rakamları;

Kalkınma Planları; **1994** sonu %13,5, **1998** sonu %8,1, **2002** sonu %5, **2006** sonu %3, **2010** sonu %4,8

Cumhuriyet Gazetesi; **90-94** sonu %65, **94-98** sonu %72,8, **98-02** sonu %59, **02-06** sonu %11,67, **06-10** sonu %9,02

Hürriyet Gazetesi; **90-94** sonu %63, **94-98** sonu %80,3, **98-02** sonu %63,2, **02-06** sonu %13,5, **06-10** sonu %9

Türkiye Gazetesi; **90-94** sonu %67, **94-98** sonu %74,8, **98-02** sonu %58, **02-06** sonu %12,6, **06-10** sonu %9,5

Analiz göstergeleri arasında en fazla habere konu olan Enflasyon göstergesi referans alındığında; kalkınma planlarında yer alan ekonomik hedeflerin, ulusal yazılı basın haberlerinde yer alan makro ekonomik göstergelerden farklı olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Ulusal yazılı basın bağlamında; kalkınma iktisadı alanının da içinde olduğu kamusal alanın kitle iletişim araçları ile özellikle belli dönemleri kapsayan yazılı basın aracı gazeteler aracılığıyla dünyada meydana gelen gelişmeler gerek ulusal gerekse bölgesel gelişmeler kapsamında kamusal alanda bir görüş ortaya çıkmaktadır. 17. yüzyıldan itibaren kitle iletişim aracı olarak kullanılan gazeteler temel olarak ekonomi haberlerini sayfalarında yer vermişlerdir. Bu haberler tartışma, bilgi ve algı oluşturma aracı olarak görev yapmıştır. Gazeteler bireylerin ve kamusal alan raporlarını etkileyen bir araç haline gelmiştir. Bu çalışmada değerlendirdiğimiz özellik ise daha çok kalkınma raporlarının hedefleri ne derecede gerçekleşmiş ne derecede gerçekçidir. Bu bağlamda (Cumhuriyet, Hürriyet, Türkiye) gazetelerinden T.C. Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Başkanlığından elde edilen 27.700 poz gazete fotoğrafının incelenmesi, sınıflandırılması, haberlerin toplanması sonucu elde edilen veriler kapsamında hipotezimizin oluşması ve ispatı sağlanması noktasında bize veri ve kaynak teşkil etmiştir.

Araştırma sonuçlarından elde ettiğimiz bulgular sonucunda hipotezimiz doğrulanmış olup, ekonominin göstergeleri ve haberlerinin hangi tutum ve içerikleri içerdiğinin anlaşılması açısından bir bilgi sunmuştur. Özellikle ekonomik göstergelerin ve ekonomi haberlerinin bölgesel dönemlerde farklılaşması, gündemin politik konjonktürüne göre şekillenmesi, hükümet programlarına göre değerlendirilmesi söz konusu olmaktadır. Elde edilen bulgular

açısından nominal değerler kapsamında hipotezlerimiz değerlendirilmiştir. Sonuç olarak 8 adet hipotez kurulmuştur. Bu hipotezlerimizin bazıları doğrulanmış bazıları da doğrulanmamıştır. Bu çalışma neticesinde ekonomiye ait göstergeler ve ulusal yazılı basın haberleri arasında kaçınılmaz bir ilişki gözlemlenmiştir.

Analiz bulguları çerçevesinde haberlerde yer alan ekonomik göstergelerin anasayfa haberleri ile birlikte incelendiğinde, devlet ve politikaları, 3.558 iddiadan %60'ını oluşturan Enflasyon göstergesi ekonominin ana göstergesi konumundadır. Diğer göstergelerde etkili olduğu düşünülebilir fakat, gazetelerde enflasyonun en fazla yer alan gösterge olması toplumun ve kamusal alanın bu değişkeni diğer politika ve etkenleri değerlendirmede baz aldığı düşünülmektedir.

Ekonomik göstergelerin toplum tarafından sahiplenilip, takip edilmesi fazla olduğundan Türkiye'de toplumun ulusal yazılı basının göstergelerini gazeteler üzerinden takip ettiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Her beş yıllık süreleri baz alan Kalkınma Planlarında yer alan ekonomik göstergelerin değerlerinin yıl sonu ekonomi haberlerinde ne gibi değerlere ulaştığı ve bu değerler ile ne derecede örtüştüğü SPSS testleri ile ispatlandığı hedef olarak bazı göstergeler tutturulurken bazı göstergelerin tutturulmadığı gözlenmektedir.

Araştırma bulgularının sonucunda medyadaki yazılı basın gazete haberlerinde ve tartışmalarında ekonominin yer yer kötü olduğu, yer yer iyi olduğuna yönelik haberlere rastlanmaktadır. Bu haberlerden bazılarının %43,5 olarak olumlu tutumlara sahip olunması ve %42,5 gibi olumsuz tutumlara sahip olması birbirlerine yakın tutumların olduğu gözlenmektedir.

Özellikle enflasyon değerleri göstergesi için düşündüğümüzde 1990'lı yıllarda Kalkınma Planlarında da yer alan göstergelerin tek haneli olması ve haberlerde yer alan çift haneli hatta üç haneli değerlerin yıl içinde haberlere konu olması bizlere hükümetin hedeflenen politika enflasyonu ile reel enflasyonun birbirini tutmadığını göstermekle birlikte bunları takip eden diğer ekonomik değerlerinde faiz ve para politikaları açısından tüm değerleri alt üst ettiği görülmektedir.

1990 sonrası dönemleri incelediğimiz araştırmamızda özellikle Kalkınma Planlarında kademeli olarak ekonomik değerlerin düştüğünü izlemekteyiz. Buna karşı özellikle üç adet gazete ekonomi haberlerini baz aldığımızda karşımıza farklı ekonomik gösterge değerleri çıkmaktadır. Büyüme, enflasyon ve ihracat ve ithalat oranları farklı seyretmekte olup makro düzeyde bakıldığında büyüme rakamları yakaladığı gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak; ulusal basın bağlamında 1990-2015 yılları arasında incelediğimiz Kalkınma Planı Raporları ile üç adet gazetelerin ekonomik göstergeler açısından analizinde ortaya çıkan sonuçlarda kalkınma ve büyüme gibi ekonomik değerlerin hedeflerine ulaştığı ispatlanmış olup, enflasyon, işsizlik, ihracat, ithalat gibi değerlerin tutturulmadığı gözlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, R., Taşçı, K., & Özsan, M. E. (2011). *Teoride ve Uygulamada Bölgesel Kalkınma Politikalar*. 2011: Ekin Yayınevi.
- Dearing, J., & Rogers, E. (2015). *Dictionary of Media and Communication Studies*. USA: Bloomsbury Publishing.
- Dinler, P. D. (2014). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Fiske, J. (2011). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Han, P. D., & Kaya, P. D. (2015). *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti.

- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *10. Kalkınma Planı*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kara, D. M. (2013). *Bölgesel Ekonomi Teori ve Politikalar*. Ankara: Orion Kitapevi.
- Keleş, R., & Mengi, A. (2017). *Avrupa Birliğinin Bölge Politikaları*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keyifli, N., & Akdede, S. H. (2020). Politik Kutuplaşma ve Devletin Ekonomik Boyutu. *Sosyoekonomi*, 28(44).
- Maigret, E. (2011). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mcquail, D., & Windahl, S. (2010). *İletişim Modelleri*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Şenses, P. D. (2007). *İktisat Öngörü Çalışması 2003-2023*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Yüksel, E. (2011). *Medyanın Gündem Belirleme Gücü*. Ankara: Çizgi Kitap Evi.